

KADERNOTA INTEGRALE VEILIGHEID 2019- 2022

December 2018

Colofon

Uitgave

Gemeente Valkenswaard

Opsteller

Roland Thiels

Datum

Januari 2018

Bronnen

Voor deze nota is gebruik gemaakt van gegevens aangeleverd door de gemeente en de politie. Tevens is gebruik gemaakt van het Regionaal Veiligheidsplan Oost-Brabant 2019-2022, het integraal veiligheidsbeleid 2019-2022 voor de zes gemeenten in het basisteam Meierij en de nota's veiligheid Eindhoven en Geldrop-Mierlo.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Aanleiding	5
Samenwerking	5
Procedure kaderstelling	5
Reikwijdte	6
Trends en ontwikkelingen	7
Strategische doelstelling	8
Uitgangspunten	9
Prioriteiten	10
Prioriteiten Regionaal Veiligheidsplan 2019-2022	10
Prioriteiten basisteam Dommelstroom 2019-2022	10
Prioriteiten Nota Integrale Veiligheid 2019-2022	10
Prioriteit 1: Samen met bewoners de veilige woon- en leefomgeving versterken	12
Prioriteit 2: Het versterken van de verbinding tussen zorg en veiligheid	14
Prioriteit 3: Het beëindigen van het onrechtmatig vervoer van gevaarlijke stoffen middels vrachtverkeer door Valkenswaard	16
Prioriteit 4: De aanpak van ondermijning/georganiseerde criminaliteit versterken	17
Organisatie en coördinatie	20
Politiek- bestuurlijke- ambtelijke borging	20
Communicatie	21
Financiën	21
Planning en control	21

Bijlagen:

1. Veiligheidsanalyse 2014-2017
2. Amendement raadsvergadering 31 januari 2019

Inleiding

Aanleiding

Veiligheid is één van de belangrijkste levensbehoeften van onze inwoners. Het is daarom één van de belangrijkste aandachtsvelden van de overheid, zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau. Vanuit diverse beleidsterreinen zijn interne en externe partners actief op het gebied van veiligheid. Denk bijvoorbeeld aan ondernemers, politie, brandweer, Openbaar Ministerie, maatschappelijke organisaties en niet onbelangrijk: onze inwoners. Zij hebben ieder hun eigen kennis en ervaring op dit terrein.

Om te voorkomen dat de partijen zelfstandig, los van elkaar en op eigen initiatief actief zijn op het gebied van veiligheid wordt waar mogelijk en gewenst de samenwerking opgezocht. In afstemming met de partners worden de juiste interventies uitgevoerd, om samen met elkaar de veiligheid in onze gemeente te verbeteren.

De gemeente heeft een regietaak op het gebied van veiligheid binnen de gemeentegrenzen. De rol vloeit voort uit het feit dat wettelijk is bepaald dat de burgemeester is belast met de handhaving van de openbare orde en veiligheid. De gemeentelijke regierol wordt vastgelegd in de kadernota integrale veiligheid 2019-2022. Deze nota heeft een looptijd van vier jaar.

In deze nota wordt een gecoördineerde en gestroomlijnde gezamenlijke aanpak gebundeld voor de komende jaren. De nota beschrijft de strategische doelen die onze gemeente op het gebied van veiligheid nastreeft en de prioriteiten die daarbij worden gesteld. Het college van B&W stelt tweejaarlijks een uitvoeringsprogramma Veiligheid vast waarin de aanpak op een gedetailleerder niveau nader wordt uitgewerkt en de uitvoering wordt gemonitord. Ook op andere relevante beleidsterreinen, zoals handhaving, worden reguliere uitvoeringsprogramma's opgesteld.

Samenwerking

Binnen het basisteam Dommelstroom wordt steeds intensiever samengewerkt op het gebied van integrale veiligheid. Binnen dit basisteam vallen de gemeenten Cranendonck, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Nuenen c.a., Son en Breugel en Valkenswaard. Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van elkaars kennis en ervaring en daar waar prioriteiten gezamenlijk kunnen worden opgepakt wordt de samenwerking opgezocht. De samenwerking binnen het basisteam wordt vastgelegd in het basisteamplan. Het Driehoeksoverleg basisteam Dommelstroom (gemeenten, politie en Openbaar Ministerie) stelt dit plan vast.

De gezamenlijke prioriteiten van de 38 gemeenten uit de politieregio Oost-Brabant zijn vastgelegd in het Regionaal Veiligheidsplan 2019-2022. Hierin zijn de veiligheidsvraagstukken die in alle 38 gemeenten spelen en waarop een gezamenlijke integrale aanpak nodig is opgenomen. Het Regionaal Veiligheidsplan is nadrukkelijk bedoeld als versterking van en aanvulling op de kadernota integrale veiligheid. Om in de toekomst aan de gewenste bottom-up benadering te voldoen in relatie tot het Regionaal Veiligheidsplan 2022-2026, wordt tijdig gestart met het opstellen van de veiligheidsanalyse en worden de mogelijke lokale prioriteiten tijdig aan de gemeenteraad voorgelegd.

Procedure kaderstelling

Het integraal veiligheidsbeleid raakt nagenoeg alle gemeentelijke beleidsterreinen, maar is daar doorgaans niet leidend in (facetbeleid). Er zijn veel belangrijke thema's, maar die kunnen niet allemaal direct en met dezelfde intensiteit worden opgepakt.

Om duidelijkheid te krijgen over de onderwerpen die in die nota moeten worden opgenomen is allereerst input gevraagd vanuit de inwoners door middel van de Veiligheidsmonitor 2017. Dit onderzoek bevat veel informatie over de gevoelens van de burgers met betrekking tot leefbaarheid en

veiligheid. Daarnaast zijn de enquêteresultaten aangevuld met politiecijfers over aangiften of meldingen van (overlast)incidenten.

Aan de hand van onder andere de informatie uit de Veiligheidsmonitor zijn binnen de organisatie, maar ook met veiligheidspartners (o.a. via de Stuurgroep Integraal Veiligheidsbeleid), gesprekken gevoerd over thema's binnen het veiligheidsbeleid. Er is gesproken over de accenten in de huidige aanpak maar ook voor de komende jaren.

Deze input, samen met die uit de Veiligheidsmonitor, heeft weer geleid tot een Veiligheidsanalyse 2014-2017. Uit deze veiligheidsanalyse komt een aantal mogelijke prioriteiten naar voren. Deze prioriteiten vormen het vertrekpunt voor deze kadernota. De veiligheidsanalyse 2014-2017 is als bijlage bijgevoegd.

Reikwijdte

De prioriteiten die al zijn opgenomen/meegenomen in het handhavingsbeleidsplan, met name die vallen onder de noemer "kleine ergernissen" en de ODZOB-taken (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant) zijn niet betrokken in deze kadernota integrale veiligheid. Zij zijn immers al besproken en meegewogen bij de vaststelling van het handhavingsbeleid.

De kadernota integrale veiligheid 2019-2022 heeft voornamelijk betrekking op de sociale veiligheid en in mindere mate op de fysieke veiligheid. Voor de onderwerpen die vallen onder de fysieke veiligheid is doorgaans al beleid ontwikkeld zoals op het gebied van externe veiligheid, door onder andere de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant en de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost. Wel komen de maatregelen op gebied van fysieke veiligheid terug in de tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's veiligheid. Het veiligheidsbeleid heeft vooral betrekking op de bestrijding van georganiseerde misdaad en de openbare orde en veiligheid op straat. Veiligheidsbeleid is facetbeleid: het is - of zou moeten zijn – binnen elk gemeentelijk beleidsveld een vast onderdeel (facet) van die overige beleidsprocessen.

Trends en ontwikkelingen

Verandering maatschappij

De maatschappij zal de komende jaren verder blijven veranderen en ook sociale en technische ontwikkelingen volgen elkaar in een hoog tempo op. Ook ontwikkelingen en conflicten in het buitenland kunnen gevolgen hebben voor de situatie in ons land (denk aan migratiestromen of spanningen in het Midden-Oosten). Al deze ontwikkelingen zijn dan ook van invloed op het veiligheidsdomein. Niet alleen op de thema's die de komende jaren van belang blijven of worden, maar ook op hoe de organisaties in het veiligheidsdomein zullen moeten door ontwikkelen om in te kunnen spelen op de veranderingen.

Minder zichtbare criminaliteit

De cijfers inzake de traditionele (zichtbare) criminaliteit dalen al enkele jaren. Het aantal geregistreerde misdrijven en verdachten daalt ook al enkele jaren volgens de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hierbij dient te worden opgemerkt dat er ook twijfels zijn of die daling daadwerkelijk zo groot is als de cijfers laten zien, of dat er, zoals ook gesuggereerd wordt, sprake is van meldingsmoeheid van slachtoffers van veel voorkomende criminaliteit. Om hier antwoord op te krijgen, wordt landelijk onderzoek gedaan. Algemeen wordt wel geaccepteerd dat er daling is van verschillende klassieke delicten (zoals woninginbraken) en dat er een verschuiving optreedt naar andere nieuwe delicten (bijvoorbeeld oplichting via internet).

Demografische ontwikkeling

Door nog betere beveiligingsmaatregelen (mede door technologische ontwikkelingen) en het volhouden van het stevige optreden van de overheid kan de dalende trend ten aanzien van bepaalde delicten doorzetten. Bovendien kan de toename van het aandeel ouderen een verdere daling van het aantal misdrijven betekenen. Dit omdat de daders van overvallen, inbraak en geweld eerder jong dan oud zijn. Tegelijkertijd lijkt de leeftijd waarop jongeren misdrijven plegen steeds lager te liggen. Vergrijzing (maar ook thuiswerk) heeft echter ook tot gevolg dat meer mensen overdag thuis zijn in hun eigen wijk in plaats van op een kantoor elders. Dit kan bijvoorbeeld weer gevolgen hebben voor het aantal overlastmeldingen in een wijk (bijvoorbeeld over jeugd of burens). Ook zijn ouderen in toenemende mate zichtbaar als een kwetsbare bevolkingsgroep voor bepaalde vormen van criminaliteit (zoals babbeltrucs). Duidelijk is dat de gewijzigde demografische opbouw van ons land gevolgen zal hebben voor de omvang en vormen van criminaliteit.

Nieuwe vormen van criminaliteit

Tegelijk zien we nieuwe vormen van criminaliteit die we nog niet meten en ook nog niet altijd goed zichtbaar zijn. Zo vallen fraude en milieucriminaliteit niet of niet volledig onder de geregistreerde criminaliteit door de politie. Ook is er slechts summiere informatie over zogenaamde slachtofferloze delicten (verkoopfraude, gebruik van verdovende middelen, illegaal wapenbezit, (belasting)fraude, faillissementsfraude, uitkeringsfraude, zorgfraude, illegale gokpraktijken, omkoping en vormen van corruptie).

De komende jaren zullen er dan ook genoeg uitdagingen op het terrein van veiligheid blijven spelen of opkomen. Voorbeelden daarvan zijn:

- Ondernijming als een zichtbaar wordend probleem;
- Cybercriminaliteit neemt toe en cybersecurity houdt geen gelijke tred;
- Veilig gebruik van data en privacygevoelige gegevens;
- Dreiging van terroristische aanslagen;
- De verbinding tussen het sociaal domein en veiligheid;
- Burgers willen zich veilig voelen in de eigen woon- en leefomgeving.

Strategische doelstelling

Wij willen een uitstekende en vooruitstrevende gemeente zijn om te wonen, te ondernemen, te recreëren en ons te ontwikkelen, nu en in de toekomst. We zorgen ervoor dat onze straten, buurten en wijken veilig zijn en blijven. Dat betekent dat we samen criminaliteit en overlast aanpakken. Dat we met elkaar in gesprek zijn over diverse veiligheidsonderwerpen en dat er wordt gezocht naar duurzame oplossingen. Op deze wijze willen we één samenleving vormen waar in de toekomst Valkenswaard ook voor onze kinderen een thuis kan zijn.

De hoofddoelstelling voor de periode 2019-2022 is:

Het bieden van een veilige woon-, werk- en leefomgeving voor onze inwoners, forenzen en bezoekers.

De algemene doelstellingen zijn:

- Een afname van criminaliteit.
- Een toename van het veiligheidsgevoel.
- Informatie gestuurd werken verankeren in het beleid.
- Voorkomen en bestrijden van incidenten en verstoringen van de openbare orde.

Uitgangspunten

Beleid steeds meer toespitsen op de karakteristieken van de wijken en de behoeften van de inwoners
De gemeente Valkenswaard is een gemeente die bestaat uit de kernen Valkenswaard, Dommelen en Borkel & Schaft. Binnen deze kernen zijn er diverse wijken die op onderdelen van elkaar verschillen. De veiligheidsthema's komen dan ook niet in alle wijken, buurten of kernen in dezelfde mate voor, zo blijkt mede uit de Veiligheidsmonitor 2017. Dit vraagt om flexibiliteit in de aanpak van veiligheidsvraagstukken.

Samen met de inwoners kan het veiligheidsgevoel worden verbeterd en de afname van criminaliteit worden gerealiseerd waar bij voorkeur een bottum-up werkwijze wordt gehanteerd. Uiteraard moeten we ook kunnen inspringen op acute veiligheidsproblemen.

Integrale wijkanalyses met input van onze veiligheidspartners geven een completer beeld van de daadwerkelijke leefbaar- en veiligheid van onze wijken.

We betrekken onze inwoners en ondernemers

Wij stimuleren deelname van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan de ontwikkeling en uitvoering van het veiligheidsbeleid. De eigen verantwoordelijkheid van de bewoners voor hun leefomgeving moet verder ontwikkeld en ondersteund worden door de gemeente. Inwoners zijn de oren en ogen op straat en spelen daarom een steeds belangrijkere rol in de aanpak van criminaliteit.

We willen de weerbaarheid en de zelfredzaamheid van inwoners vergroten

De gemeente heeft een regierol op het gebied van veiligheid, maar inwoners hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. De gemeente kan namelijk niet overal voor zorgen. Burgers kunnen elkaar ook aanspreken. Daarnaast is het van belang dat bewoners informatie actief delen met de gemeente. De gemeente stimuleert, ondersteunt en faciliteert initiatieven van inwoners op het gebied van veiligheid. Denk bijvoorbeeld aan de BuurtWhatsApp. Per initiatief nemen wij een passende rol aan.

Informatie gestuurd werken

Om een goede regie op het veiligheidsbeleid te kunnen voeren en de kwaliteit hiervan te bewaken is het noodzakelijk dat de informatiepositie op orde is. Op deze manier wordt een volwaardige positie van het lokaal bestuur op veiligheidsgebied gewaarborgd. Er kan sneller worden ingespeeld op signalen, nieuwe trends en ontwikkelingen. Als gevolg hiervan kunnen de risico's en ondermijnd crimineel gedrag sneller worden ingeschat en in kaart worden gebracht. Hierdoor kan tijdig en efficiënt met de juiste capaciteit en beschikbare middelen worden bijgestuurd.

Zowel met interne als externe partners zoals de politie en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), wordt verdergaand samengewerkt om de informatiepositie verder op orde te krijgen en daar waar mogelijk te versterken. Er wordt toegewerkt naar een effectievere en efficiëntere manier van informatie-uitwisseling waarbij nadrukkelijk aandacht is voor de privacy. De regels zoals vastgelegd in de wettelijke voorschriften vormen de leidraad. Denk bijvoorbeeld aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet Politiegegevens (WPG).

Goede verhouding tussen preventie, repressie en nazorg

Er wordt gestreefd naar een probleemgerichte aanpak waarbij de juiste afweging wordt gemaakt tussen preventie, zorg en repressie. Daarom is het wenselijk om informatie-gestuurd aan de slag te gaan en aan de hand hiervan de problematiek te wegen. De lijn is preventief waar het kan (zoveel mogelijk voorkomen). Wanneer dat niet helpt, kan van daaruit de keuze worden gemaakt voor handhaving (repressie) met zorg daarachter (om perspectief te bieden en eigen verantwoordelijkheid te stimuleren) of zorg met daarachter handhaving als pressiemiddel toe te passen (bij kwetsbare burgers en/of zorgmijders). Indien nodig wordt hard opgetreden door politie, Openbaar Ministerie (OM) en gemeente. Gezamenlijk wordt een goed afgestemd pakket van bestuurlijke en strafrechtelijke maatregelen ingezet.

Prioriteiten

Op verschillende bestuurlijke niveaus worden in ons land prioriteiten op het gebied van veiligheid gesteld.

Prioriteiten Regionaal Veiligheidsplan 2019-2022

De lokale prioriteiten vormen idealiter de basis voor het stellen van gezamenlijke regionale prioriteiten (ook wel strategische thema's genoemd) van de 38 gemeenten in Oost-Brabant en die vormen dan weer de basis voor het stellen van landelijke prioriteiten. De gezamenlijke bepaalde strategische regionale thema's voor de periode 2019 – 2022 zijn:

- Veilige woon- en leefomgeving.
- Ondermijnende criminaliteit.
- Maatschappelijke onrust, radicalisering en polarisatie.
- Cybercrime en cybersecurity.

Met het benoemen van deze strategische thema's is bewust gekozen voor een beperkt aantal regionale prioriteiten en blijft ruimte beschikbaar om flexibel in te kunnen spelen op actuele problemen of urgente situaties, indien die zich de komende vier jaar voordoen.

Prioriteiten basisteam Dommelstroom 2019-2022

De gezamenlijke prioriteiten van de zes gemeenten binnen het basisteam Dommelstroom (Cranendonck, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Nuenen c.a., Son en Breugel en Valkenswaard) worden uitgewerkt in een basisteamplan. Dit zijn de thema's die extra aandacht vragen en waar juist op het niveau van de zes gemeenten goed kan worden samengewerkt. Dit plan wordt dit jaar nog opgesteld en vastgesteld.

Prioriteiten Nota Integrale Veiligheid 2019-2022

In dit hoofdstuk wordt het voorstel gedaan tot het stellen van prioriteiten voor het lokale beleid naar aanleiding van de veiligheidsanalyse 2014-2017 (evaluatie) en de input van onze veiligheidspartners.

Ondanks dat prioriteiten worden gesteld, blijven ook andere veiligheidsthema's belangrijk. De nadere uitwerking van de prioriteiten met de doelstellingen, de aanpak van de prioriteiten en de samenwerkende partners vindt plaats in de vorm van de tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Na twee jaar wordt de uitvoering gemonitord in het uitvoeringsprogramma voor 2021-2022. Deze wordt door het college vastgesteld en ter kennisname voorgelegd aan de gemeenteraad.

Elke prioriteit wordt op dezelfde wijze uitgewerkt. Het startpunt wordt beschreven, evenals de reden van prioritering, de ambitie, het beoogde maatschappelijke effect en de maatregelen en instrumenten die we daarvoor gaan inzetten. Deze aspecten zijn allen slechts op hoofdlijnen uitgewerkt, er worden kaders gesteld. Accenten qua maatregelen en instrumenten zijn indicatief, niet limitatief.

Als er onderwerpen zowel lokaal als regionaal niet zijn geprioriteerd wil dat overigens niet zeggen dat deze thema's worden genegeerd. Voor een groot deel maken deze onderdeel uit van het reguliere werkpakket.

De prioriteiten die de komende jaren voorrang krijgen en waarop we ons lokaal gaan focussen zijn op diverse wijzen naar voren gekomen. De Veiligheidsmonitor 2017 en de veiligheidsanalyse 2014-2017 zijn uiteraard belangrijke bronnen. Daarnaast hebben onze veiligheidspartners mede via de Stuurgroep IVB input gegeven. Ook is de Adviesraad Sociaal Domein separaat om inspraak gevraagd.

De prioriteiten worden als volgt vastgesteld:

1. Samen met bewoners de veilige woon- en leefomgeving versterken.
2. Het versterken van de verbinding tussen zorg en veiligheid.

3. Het beëindigen van het onrechtmatig vervoer van gevaarlijke stoffen middels vrachtverkeer door Valkenswaard.
4. De aanpak van ondermijning/georganiseerde criminaliteit versterken.

Prioriteit 1: Samen met bewoners de veilige woon- en leefomgeving versterken

De gemeente Valkenswaard moet een plek zijn waar inwoners veilig over straat kunnen en zich thuis en veilig voelen. Een verstoring van dit gevoel heeft een grote impact op de levens van onze inwoners. Wanneer het gaat om de veilige woon- en leefomgeving wordt een onderscheid gemaakt in de sociale (relaties tussen mensen) en fysieke kwaliteit (openbare ruimte). De sociale kwaliteit kan onder druk komen te staan door verschijnselen als woonoverlast, burengerucht, overlast 'verwarde personen', multiprobleemgezinnen/-huishoudens, overlast door illegale bewoning, intimiderende buurtbewoners (zgn. 'onaantastbaren'), drank- en drugsoverlast, prostitutie. Inbreuk op de fysieke kwaliteit zijn onder meer vernielingen, graffiti, zwerfvuil en andere tekenen van verloedering. Ook te hard rijdende auto's in de straat hebben een negatief effect op het veiligheidsgevoel.

De gemeente heeft een regierol op het gebied van veiligheid en leefbaarheid in de wijken, maar de gemeente kan dit niet alleen. Gelukkig zijn bewoners en ondernemers steeds meer betrokken bij het veiliger maken van hun buurt. Verbondenheid draagt op een positieve manier bij aan de versterking van veiligheid en leefbaarheid in een wijk. Dit blijkt onder meer uit het aantal BuurtWhatsApp-groepen dat actief is in onze gemeente. Zo heeft Valkenswaard inmiddels 21 geregistreerde BuurtWhatsApp-groepen, Dommelen ook 21 en Borkel & Schaft 7 geregistreerde BuurtWhatsApp-groepen (okt. 2018). Een ander voorbeeld is het Centrummanagement dat diverse activiteiten initieert in o.a. het kernwinkelgebied om de winkelcriminaliteit samen met de ondernemers aan te pakken (o.a. de pop-up store veiligheid in oktober 2018).

De gemeente moet weten wat er speelt in de wijken en neemt een passende rol aan. De nadruk ligt vooral op "*samen*" de veilige woon- en leefomgeving versterken. De gemeente neemt dus niet per definitie de regierol, maar ondersteunt, faciliteert, initieert en informeert wanneer deze rol meer voor de hand ligt. In samenwerking met inwoners en professionele partijen wordt ervoor gezorgd dat de risico's op overlast en criminaliteit in de woonomgeving wordt voorkomen of beperkt (preventie) en dat aanwezige overlast en criminaliteit effectief wordt bestreden (repressie). Hierbij wordt de samenwerking opgezocht met de partners die al in de wijken actief zijn. Zij weten welke problemen met voorrang aangepakt moeten worden.

Waar staan we nu?

Uit de tweejaarlijkse veiligheidsmonitor blijkt dat de inwoners ruim voldoende oordelen over de veiligheid en leefbaarheid in de buurt. Ook de onderlinge verbondenheid tussen de buurtbewoners komt als voldoende uit de bus. De wijken waar de leefbaarheid en veiligheid minder goed is beoordeeld, zijn ook de wijken waar de onderlinge verbondenheid tussen de bewoners minder sterk is. Een overgrote meerderheid van onze inwoners voelt zich veilig in de eigen woonbuurt.

Waarom is het een prioriteit?

- Hoewel uit objectieve cijfers blijkt dat qua criminaliteitscijfers onze gemeente veilig is en het cijfer dat burgers in de veiligheidsmonitor geven voor de leefbaarheid en veiligheid, voelt nog steeds 12% van de inwoners zich wel eens onveilig in de eigen buurt.
- Eén op de twintig inwoners vindt dat er veel criminaliteit plaatsvindt en een nog groter aantal inwoners (7%) heeft de indruk dat het aantal criminele activiteiten toeneemt.
- Vermogensdelicten zoals woninginbraken maken veel indruk (High Impact Crimes) en doen afbreuk aan het veiligheidsgevoel van de slachtoffers en hun woonomgeving.
- De onderlinge verbondenheid is niet in alle wijken even sterk.
- Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners zoals de Adviesraad Sociaal Domein en de wijkorganen kan meer bereikt worden dan alleen.

Ambitie

Het bieden van een veilige woon- en leefomgeving voor onze inwoners.

Welk effect willen we bereiken?

Samen met inwoners en ondernemers is de veilige woon- en leefomgeving versterkt. In de wijken gaan bewoners prettig met elkaar om, inwoners voelen zich thuis en ze helpen elkaar om sociale overlast te voorkomen. Om de fysieke kwaliteit te bevorderen houden we samen de buurt schoon, heel en veilig.

Wat gaan we doen?

- In alle wijken zijn burenhulpprogramma's / talentenbanken opgestart. De wijken vormen namelijk een perfecte brug, samen met de Adviesraad Sociaal Domein, tussen de uitvoering van het gemeentelijk sociaal beleid richting een ombouw van "zorgen voor" naar "zorgen dat" middels gebruikmaking van vergroting van de eigen regie van onze inwoners als ook de burgerhulp om dit te bereiken.
- Verbeteren/stimuleren van de samenwerking met wijkorganen voor het verbeteren van de leefbaar- en veiligheid in de wijk. Wijkorganen hebben met hun inzet veelal focus op actuele zaken in de wijk. Het overdragen van leefbaar- en veiligheidstaken met de daarbij behorende middelen aan wijkorganen, kan deze gremia motiveren om meer wijkgerichte activiteiten te ontplooiën binnen het veiligheidsdomein. Uiteraard dienen, in het kader van overheidsparticipatie, deze gremia hier zelf ook voor open te staan en dienen zij te worden gefaciliteerd.
- Bij het opstellen van beleid voor de inrichting, het beheer en onderhoud van de openbare ruimte dient meer rekening gehouden te worden met het uitgangspunt 'schoon, heel, veilig'.
- In het verkeersbeleid dienen o.a. maatregelen te worden opgenomen die de doorstroming en leefbaarheid van de kernen bevordert door verkeersknelpunten op te lossen, het fietsgebruik te stimuleren en alternatieven voor het reguliere Openbaar Vervoer (OV) mogelijk te maken.
- Er kan doelgroepgericht of per onderwerp een plan van aanpak worden gemaakt om samen met inwoners de veilige woon- en leefomgeving te versterken. Daar maakt communicatie een belangrijk onderdeel van uit. Denk bijvoorbeeld aan de BuurtWhatsApp-groepen en project Brandveilig Leven (o.a. voorlichting in de wijk na een woningbrand). Een voorbeeld hoe een dergelijk plan opgezet kan worden is het plan van aanpak "Verbetering leefbaar- en veiligheid 't Gegraaf" van oktober 2018. De betreffende wijkcommissie pakt hierbinnen een aantal onderdelen op, zoals het concretiseren van een leefbaarheidsproject en het versterken/uitbreiden van netwerken in de wijk.
- Samen met onze veiligheidspartners verder uitvoering geven aan (nieuwe) wet- en regelgeving, bijvoorbeeld (sluitings)bevoegdheden van burgemeester in het kader van de Wet aanpak woonoverlast.
- Op het gebied van veiligheid en handhaving het beleid meer afstemmen op de behoefte van inwoners. Dit naar aanleiding van projectmatige controles, (digitale) inloopsprekuren of meldingen. Een integrale koppeling tussen beleid/(wijk)coördinatie en uitvoering (o.a. Toezicht en Handhaving) is daarbij essentieel. Meer zichtbaar aanwezig zijn, contact zoeken met de wijkorganen of aanwezig zijn bij wijkverenigingsactiviteiten.

Prioriteit 2: Het versterken van de verbinding tussen zorg en veiligheid

Zowel op het gebied van zorg en welzijn als op het gebied van veiligheid en leefbaarheid zijn de maatschappelijke ontwikkelingen volop in beweging. Hulpbehoevende inwoners blijven langer thuis wonen en er wordt meer zelfredzaamheid van hen verwacht. Deze ontwikkelingen brengen risico's met zich mee. We krijgen steeds meer inwoners met psychische klachten of een verslaving. Vaak zijn deze mensen niet voldoende in staat om hun situatie zelf te veranderen. Denk hierbij aan personen met verward gedrag, dak- en thuislozen, personen met extreme idealen, terugkerende gedetineerden, personen met een ernstige psychiatrische aandoening al dan niet gecombineerd met verslaving. De problemen kunnen dermate groot zijn dat ze uiteindelijk een gevaar voor zichzelf of hun omgeving gaan vormen en overlast en veiligheidsproblemen veroorzaken. Ook lopen zij een bovengemiddelde grote kans om zelf slachtoffer van misbruik of criminaliteit te worden.

Waar staan we nu?

Door de decentralisaties van taken naar de gemeente en de extramuralisering van de zorg, is onze rol groter geworden. De complexiteit is daarbij ook vergroot. De problematiek heeft een hernieuwde samenwerking van politie, zorginstellingen en de gemeente nodig. Het gaat om samenwerking tussen de partijen die actief zijn in het sociaal domein, eerste lijn en de tweede lijn en in de verschillende domeinen. Deze verandering is de afgelopen periode al ingezet, maar moet de komende jaren verder worden doorgevoerd. Het organiseren van een effectief antwoord op het totale vraagstuk "zorg en veiligheid" vraagt om een sterke regierol vanuit de gemeente. Het gaat daarbij om een taak die met de gehele keten van veiligheid en zorg, ook regionaal, moet worden afgestemd.

Waarom is het een prioriteit?

- De impact van de problematiek wordt groter: mensen in deze doelgroep veroorzaken bovengemiddeld vaak overlast en veiligheidsproblemen of zijn zelf het slachtoffer van misbruik en criminaliteit.
- De problematiek heeft een directe invloed op de leefbaarheid in de gemeente en het gevoel van veiligheid van inwoners.
- Vaak ervaren personen problemen op meerdere levensgebieden. De combinatie van verschillende problematiek (o.a. psychische-, verslavings- en financiële problemen) kan de druk die wordt ervaren versterken.
- Het aantal meldingen van personen met verward gedrag stijgt.
- Door de decentralisaties van taken naar de gemeente hebben we hierin een directe verantwoordelijkheid.
- De tolerantie in de samenleving neemt af: mensen ervaren sneller overlast wanneer zij te maken hebben met mensen in de buurt die zich vreemd gedragen.
- Met een goede aanpak wordt de politie bij haar werkzaamheden ontlast.
- Er worden in dit kader nieuwe bevoegdheden toegekend aan de burgemeester, zoals in de Wet Verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvggz) die op 1 januari 2020 in werking treedt.

Ambitie

Het zo veel mogelijk beperken van het risico dat iemand tussen wal en schip terecht komt door tijdig, met onze partners, de juiste hulp en ondersteuning aan te bieden.

Welk effect willen we bereiken?

Samen met inwoners en maatschappelijke organisaties signaleren we de problematiek in een vroeg stadium. We bieden snel en deskundige hulp en ondersteuning en zo nodig investeren we in een passende aanpak. Hierdoor voorkomen we escalatie van zorg-, overlast- en veiligheidsproblemen. Dit heeft een gunstig effect op de sociale veiligheid en leefbaarheid. Daarbij willen we uiteraard rekening

houden met aantal kernwaarden van onze gemeente, zoals zelfredzaamheid, burgerparticipatie en gebiedsgericht werken.

Wat gaan we doen?

- Inzetten op een sluitende keten (met partners die actief zijn op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid) door middel van onder andere het toepassen van de systematiek Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE-systematiek). De gemeente heeft casusregie bij complexe casuïstiek. Hierbij hoort ook het meer inzichtelijk maken van alle activiteiten binnen het speelveld van het sociale domein om beter en sneller de vraag te kunnen koppelen aan het aanbod.
- Samen met partners concrete cases bespreken en in een mix van preventie, repressie en zorg aanpakken. Dat kan bijvoorbeeld in een lokaal Multi Disciplinair Overleg (MDO), het Vangnetoverleg of in het Zorg- en Veiligheidshuis. Denk daarbij aan een aanpak volgens de werkwijze Casus op Maat (COM) voor complexe casuïstiek en aan de PersoonsGerichte Aanpak (PGA) voor bepaalde doelgroepen vanwege criminele activiteiten of ernstig overlastgevend gedrag. Of door deelname aan een overleg over personen met extreme idealen (radicalisering).
- Komen tot heldere samenwerkingsafspraken tussen de zorg en onze generalisten, zodat de structuur beter aansluit op ambulante zorg en ondersteuning en er zo meer aandacht kan zijn voor het voorkomen van overlast en onveiligheid.
- Actief betrekken van de woningbouwcoöperaties in het kader van (vroeg-) signalering en de versterking van samenwerking met zorg-, welzijn- en hulpverleningspartijen.
- Oriënteren op outreachende inzet (werkmethode waarbij actief wordt ingezet op het leggen van contact met de doelgroep), zodat er betere opvolging komt van meldingen van overlast en incidenten met personen met verward gedrag.
- Uitvoering geven aan landelijke en regionale voorstellen en samenwerken bij de aanpak van verwarde personen.
- Verbeteren van het preventie-aanbod in het kader van drugs- en alcohol (ook bij volwassenen).
- Verbeteren aanpak nazorg (ex)-gedetineerden.
- Verbeteren informatie-uitwisseling, waardoor er meer en sneller aan de preventie kant gekomen kan worden van de zorgproblematiek.
- Leren van praktijkervaringen aan de hand van concrete casuïstiek.

Prioriteit 3: Het beëindigen van het onrechtmatig vervoer van gevaarlijke stoffen middels vrachtverkeer door Valkenswaard

Middels een aangenomen amendement tijdens de raadsvergadering van 31 januari 2019 is deze prioriteit toegevoegd aan de Kadernota Integrale Veiligheid 2019-2022.

Prioriteit 4: De aanpak van ondermijning/georganiseerde criminaliteit versterken

Georganiseerde criminaliteit is een breed begrip. Onder deze noemer verstaan we 'criminaliteit' gepleegd door groepen die primair gericht zijn op illegaal gewin, met ernstige gevolgen voor de samenleving, en die in staat zijn de misdrijven af te schermen op betrekkelijk effectieve wijze (in het bijzonder door de bereidheid te tonen fysiek geweld te gebruiken of personen door middel van corruptie uit te schakelen). We hebben het dan bijvoorbeeld over zaken als witwassen, illegale prostitutie, productie en handel in hard- en softdrugs, mensenhandel en criminaliteit gepleegd door outlaw motor gangs (OMG's). Dit soort zaken blijft vaak onzichtbaar totdat de overheid hier specifiek op investeert.

Georganiseerde criminaliteit leidt steeds vaker tot ondermijning: de verwevenheid van de onder- en de bovenwereld. Ondermijning gaat over de schaduwwereld aan de achterkant van het geregeerde Nederland. Een wereld die crimineel van aard is, maar sociaal is ingebed in wijken en die buiten de greep en vaak buiten het zicht van overheden valt. Het is een wereld waar sterke sociale relaties zijn en er gezorgd wordt voor de zwakkeren. Maar intussen wordt daar veel geld verdiend, zo nodig door omkoping, intimidatie of geweld. Ondermijning kan zich ook voordoen in bedrijfspanden, o.a. op bedrijventerreinen. Het is niet altijd bij iedereen duidelijk wat zich achter de deuren van de bedrijven afspeelt of wie de huurders zijn van een pand of een ruimte van bijvoorbeeld een bedrijfsverzamelgebouw.

Het probleem van de ondermijning is dat de samenleving wordt ondergraven. "Normaal werken" loont niet meer, jongeren komen in aanraking met verkeerde rolmodellen, ambtenaren en bestuurders worden onder druk gezet, geïntimideerd en bedreigd en de overheid is niet meer "de baas". De aanpak van ondermijning richt zich dan ook op de cruciale ondersteunende activiteiten van 'de bovenwereld' aan 'de onderwereld'.

Ondermijning is een essentieel thema in onze veiligheidsaanpak. Het gaat dan specifiek om: hennepcultuur, synthetische drugs, mensenhandel en aanpak zware criminelen. Maar ook cybercrime maakt in deze prioritering nadrukkelijk onderdeel uit van dit thema. Dit is immers een steeds vaker voorkomende criminele activiteit, die de samenleving kan ondermijnen.

Door de politie wordt geconstateerd dat er in onze gemeente, steeds meer sprake is van geweld en overlast als gevolg van drugsgebruik, productie van drugs en drugshandel. Dit uit zich onder andere in het uitgaansgebeuren, drugsgerelateerde overlast binnen enkele wijken in Valkenswaard en het ontstaan van een hele economische industrie rondom drugs (van het kiezen van een locatie tot het dumpen van drugsafval). Met name onder de sociaal zwakkeren, jeugdige personen en psychisch belaste personen brengt drugsgebruik negatieve effecten met zich mee. Deze personen zijn beïnvloedbaar en glijden sneller af naar de criminaliteit. Denk bijvoorbeeld aan dealen, productie van hard- en/of softdrugs, knippen van hennep enzovoort.

Daarnaast leidt drugsgebruik tot veel problemen zoals verloedering, vandalisme en (ernstige) verkeersongevallen, maar ook (huiselijk) geweld, lichamelijke en psychische klachten en een sterk verminderd vermogen om op school of op het werk te presteren.

In het handhavingsbeleidsplan is aan de aanpak van georganiseerde criminaliteit een hoge prioriteit toegekend. De aanpak van handhaving op dat gebied is meer repressief van aard, bijvoorbeeld door gerichte en projectmatige inzet op ongewenste ontwikkelingen of het toepassen van bestuursdwang (sluiting van panden op grond van Damoclesbeleid). De aanpak van georganiseerde criminaliteit in deze kadernota integrale veiligheid is zowel repressief als preventief van aard.

Waar staan we nu?

Ondermijnende criminaliteit is een serieus, wijdverbreid en complex probleem, waarbij de samenleving ongewild maar direct betrokken is. Net als veel andere gemeenten heeft Valkenswaard te maken met verschillende vormen van ondermijnende (vermenging boven- en onderwereld), georganiseerde criminaliteit. Vanwege de geografische ligging (grensgemeente en verbinding naar Eindhoven) is Valkenswaard extra aantrekkelijk voor deze vormen van criminaliteit. De aanpak van het probleem is een zaak van lange adem. In de aanpak van ondermijning werkt de gemeente integraal samen met partners als het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), Taskforce Brabant-Zeeland, politie, Openbaar Ministerie en de Belastingdienst, maar ook met andere gemeenten binnen het basisteam Dommelstroom. De samenwerking is gericht op het tegenhouden en frustreren van de criminele activiteiten en het treffen van bestuurlijke, strafrechtelijke en fiscale maatregelen. Daarnaast wordt samengewerkt om de organisaties weerbaar te maken tegen deze vorm van criminaliteit.

Waarom is dit een prioriteit?

- Vanwege de geografische ligging is Valkenswaard extra aantrekkelijk voor ondermijnende criminaliteit.
- De aard en omvang van ondermijnende criminaliteit in de gemeente Valkenswaard, maar ook in de regio Oost Brabant, en de verwevenheid ervan met legale structuren als horeca, vastgoed, financiële en juridische dienstverlening, vormt een serieuze bedreiging voor de veiligheid en integriteit.
- Ondermijning heeft een negatief effect op de samenleving.
- Ondermijning tast de rechtsorde aan.
- Er is vaak sprake van ernstig slachtofferschap met langdurige consequenties.
- Wanneer georganiseerde criminaliteit en ondermijning niet wordt bestreden, wordt deze op vele vlakken gefaciliteerd.

Ambitie

Het zo veel mogelijk voorkomen, tegengaan, verstoren en stoppen van ondermijnende activiteiten.

Welk effect willen we bereiken?

Over vier jaar zijn de inwoners zich bewust van het feit dat ondermijnende criminaliteit zich in de directe omgeving voordoet en de inwoners, ondernemers en de publiek private samenwerkingsverbanden voelen zich samen met de gemeente, politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst verplicht om ondermijning aan te pakken.

De bewustwording bij, met name jongeren, dat drugsgebruik niet alleen schadelijk is voor de gezondheid, het milieu en de leefomgeving, maar dat zij door het kopen en het gebruik actief meewerken van het in stand houden van ondermijning en ondermijnende criminaliteit, is vergroot.

Wat gaan we doen?

- Het verder versterken van onze informatiepositie, zodat we ondermijning sneller op het spoor zijn, door onder andere meer gebruik te maken van beschikbare informatie binnen de gemeente maar ook daarbuiten.
- Samen met partners de bestuurlijke aanpak versterken en bestuurlijke, strafrechtelijke en fiscale instrumenten combineren (continueren van de huidige aanpak). Bestuurlijke instrumenten kunnen worden ingezet om barrières op te werpen, zodat we ondermijnende processen kunnen voorkomen en verstoren. Denk hierbij aan het optimaal gebruik maken van wet- en regelgeving, zoals de wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (hierna: Bibob). Hierdoor kunnen preventief vergunningen worden geweigerd en repressief vergunning worden ingetrokken. Maar denk ook aan het sluiten van panden (Damoclesbeleid).

- Samen met de basisteamprogrammameider ondermijning verder uitvoering geven aan de acties uit het actieplan georganiseerde criminaliteit, zoals het vergroten van de bestuurlijke weerbaarheid en voor de komende jaren een nieuw actieplan opstellen.
- Uitvoering geven aan (regionale) voorstellen om te komen tot de aanpak van drugsgebruik.
- Aanpak woonoverlast door onrechtmatig wonen (overbewoning en onrechtmatig gebruik van panden) of door drugsoverlast (drugspanden).
- Aanpak overlast bij en op bedrijven (-terreinen): hennepplantages in leegstaande bedrijfspanden, drugshandel op de terreinen, meer toezicht op bedrijfsverzamelgebouwen. De verhuurders moeten gestimuleerd worden om huurders in hun pand voor- en tijdens de huur te controleren op onregelmatigheden, overtredingen, overlast etc. Zij dienen tijdig signalen en meldingen door te geven aan de gemeente of politie.
- Hanteren van de nuloptie voor coffeeshops in Valkenswaard.
- Het onderzoeken van de mogelijkheden om te komen tot meer samenwerking bij de bestuurlijke handhaving.
- Het inrichten van een Dommelstroom InterventieTeam (DIT), ten behoeve van integrale handhaving binnen het basisteamgebied Dommelstroom.
- Uitvoering geven aan regionaal ontwikkelde of nog te ontwikkelen aanpakken van criminaliteitsgevoelige branches en –locaties, zoals bedrijfsterreinen en recreatieparken.

Organisatie en coördinatie

Politiek- bestuurlijke- ambtelijke borging

De regie bij het voeren van het integraal veiligheidsbeleid wordt in veel landelijke stukken toebedeeld aan de gemeente. Die regierol is niet wettelijk vastgelegd. De Gemeentewet biedt wel aanknopingspunten voor de burgemeester om regie te voeren. Op grond van artikel 172 van de Gemeentewet is de burgemeester verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid. De burgemeester moet voorkomen dat er overlast ontstaat en moet ordeverstoringen bestrijden. In diverse wetten zijn aan de burgemeester bevoegdheden toegekend. Denk bijvoorbeeld aan het opleggen van een tijdelijk huisverbod bij huiselijk geweld, het sluiten van drugspannen op basis van artikel 13b Opiumwet en het toepassen van noodbevoegdheden. De burgemeester is tevens portefeuillehouder veiligheid binnen het college van B&W.

De burgemeester vervult in crisissituaties verschillende rollen, te weten: boegbeeld, burgervader, bestuurder en beslisser. De burgemeester heeft het opperbevel in geval van een ramp of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. Degenen die aan de bestrijding van een ramp deelnemen, staan onder zijn bevel.

Daarnaast is de burgemeester voorzitter van het lokale Driehoeksoverleg (OM en politie) en deelnemer van het Driehoeksoverleg van het basisteam Dommelstroom (OM, politie en zes gemeenten). In dit Driehoeksoverleg worden afspraken gemaakt over de aanpak van prioriteiten en inzet van de drie partners op basis van het basisteamplan en de veiligheidsontwikkelingen in de gemeenten. De reden voor het driehoeksoverleg is dat het OM verantwoordelijk is voor de handhaving van de wet en het vervolgen van wetsovertreders en de burgemeester voor de openbare orde en veiligheid. Daarnaast wordt – specifiek voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit/ondermijning – het Driehoeksoverleg van het basisteam uitgebreid met de Belastingdienst in het zogenaamde Driehoeksoverleg plus. De burgemeester van Valkenswaard is binnen dit gremium de portefeuillehouder Ondermijning.

Het college van B&W is integraal verantwoordelijk voor de uitvoering van het veiligheidsbeleid. Veel onderwerpen van deze nota maken onderdeel uit van andere beleidsterreinen. Dat maakt het college gezamenlijk verantwoordelijk voor het integraal veiligheidsbeleid, kortom collegiaal bestuur. Het college laat zich adviseren door de Stuurgroep Integraal Veiligheidsbeleid (IVB). Hierin zijn onze veiligheidspartners zoals politie, Veiligheidsregio, Woningbelang, GGZ, Lumensgroep en Cordaad vertegenwoordigd. Hierbinnen vindt ook de externe afstemming plaats op gebied van veiligheidsvraagstukken.

De gemeenteraad bepaalt de beleidskaders (in deze nota) en het financieel kader (via de begroting). De raad maakt daarbij een integrale afweging. De raad controleert de burgemeester en het college over het gevoerde beleid.

De medewerkers van cluster veiligheid zijn ambtelijk verantwoordelijk voor het veiligheidsbeleid en specifiek voor de realisatie van de doelen in de nota en de uitvoeringsprogramma's. De senior medewerker openbare orde en veiligheid is het regie- en coördinatiepunt en hét aanspreekpunt voor bestuurders voor veiligheidsvraagstukken. De medewerkers dienen op de hoogte te zijn van de facetten van het totale veiligheidsbeleid, beleidsinitiatieven richting verschillende teams en clusters te initiëren en op veiligheidsgebied samen te werken met collega's. Hierdoor wordt de integrale beleidsvoering bewaakt en de interne regie gevoerd. Dit betekent overigens niet dat deze medewerkers per definitie de uitvoerders zijn van veiligheid. Ieder organisatieonderdeel heeft op dat gebied een eigen verantwoordelijkheid.

Communicatie

Bij Integraal Veiligheidsbeleid speelt communicatie een grote rol. Maar communicatie is net als veiligheid een rekbaar begrip. Veiligheid is niet alleen uit te drukken in objectieve cijfers zoals het feitelijke aantal woninginbraken, het aantal fietsendiefstallen enzovoorts, het is vooral ook een beleving, een gevoel. Het is daarom ook niet zo dat er een 'één op één' relatie is tussen de objectief geregistreerde criminaliteit en de subjectief beleefde onveiligheid. De beleving van veiligheid wordt door veel meer factoren bepaald dan alleen criminaliteit, zoals de persoon die het ervaart, incidenten, de situatie waarin men zich bevindt en natuurlijk de maatschappij. Van groot belang is daarom ook om het veiligheidsgevoel te vergroten door meer en meer in te zetten op doelgroepgerichte communicatie.

In onze organisatie wordt – afhankelijk van het onderwerp - zowel door de diverse teams als door cluster veiligheid pro actief gecommuniceerd over bepaalde veiligheidsonderwerpen. Daarbij is het van belang dat we onze inwoners een handelingsperspectief meegeven. Door beter, sneller en doelgerichter te communiceren over diverse veiligheidsonderwerpen wordt er naar gestreefd het veiligheidsgevoel, het vertrouwen in de gemeente, de meldingsbereidheid te verhogen en het gedrag van onze inwoners te verbeteren. Communicatie kan immers de basis vormen voor een goede samenwerking. Hierbij dient men handig gebruik te maken van de beschikbare kanalen, social media, lokale kranten, digitale informatieborden, BuurtWhatsApp-groepen etc.

Financiën

In de gemeente Valkenswaard is ervoor gekozen de gelden voor veiligheid waar mogelijk te integreren in de diverse beleidsvelden (bijvoorbeeld verkeersveiligheid, sociaal domein enzovoorts). Dit borgt ook op financieel gebied de integraliteit van veiligheid.

Er is een algemeen budget Integrale Veiligheid opgenomen in de meerjarenbegroting.

Uit dit budget worden bijvoorbeeld de kosten voor de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor, het project brandveilig leven, campagnes inbraakpreventie, bijdrage aan het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant-Zuidoost en het RIEC betaald.

Planning en control

De planning en control cyclus voor de komende vier jaren ziet er als volgt uit:

